

વર્ષ : ૭૯, અંક-૨૫, મુંબઈ, રવિવાર, તા. ૧૮-૩-૨૦૧૮ બહારગામની આવૃત્તિ, તા. ૧૯-૩-૨૦૧૮, પાનાં ૧૨+૮=૨૦ કિંમત : ₹ ૫.૦૦

જનભૂમિ પ્રવાસી

કન્સલ્ટિંગ રૂમ

મુંબઈ, રવિવાર, તા. ૧૮-૩-૨૦૧૮ ટપાલની આવૃત્તિ સોમવાર, તા. ૧૯-૩-૨૦૧૮

૫

કસુવાવડ - આપણે રોકી શકીએ છીએ?

એક સ્ત્રી જ્યારે પોતાના પરિવારને જણાવે છે કે પોતે ગર્ભવતી છે! ત્યારે દંપતીના જીવનમાં આવનારી એ નવી ખુશી, અનેરી હોય છે!

કમનસીબે, દર પાંચ કે છ ગર્ભાવસ્થામાંથી એક કસુવાવડમાં પરિણમે છે એટલે કે ગર્ભાવસ્થાનો નાશ થાય છે! વારંવાર થતો ગર્ભાવસ્થાનો નાશ એ એવી પરિસ્થિતિ છે, જે સંબંધિત દંપતીનું જીવન અપાર ભાવનાત્મક તાણથી ભરી મૂકે છે તથા આવાં દંપતીની સારવાર કરી રહેલા ડોક્ટરની ધીરજની કસોટી પણ કરે છે.

આ તબીબી પરિસ્થિતિને લઈને પ્રવર્તતી મૂંઝવણ અને વિવાદને કારણે, તેની સાથે વિવિધ પ્રકારની થેરેપીઓ અને માન્યતાઓ તથા કલ્પિત વાતો પણ સંકળાયેલી જોવા મળે છે. કોઈ ચોક્કસ દંપતી સાથે આવું થવાનાં કારણો સમજવા માટે, એ દંપતીની સંપૂર્ણ તપાસ-ચકાસણી થવી આવશ્યક હોય છે. સમસ્યાનું કારણ જાણવા માટે વિવિધ ચકાસણીઓ હાથ ધરવામાં આવે છે. આ સમસ્યા હોર્મોનલ પણ હોઈ શકે છે, ચેપને કારણે અથવા જેનેટિકને લગતી હોઈ શકે છે. કારણ મુજબ સારવારમાં પણ ભિન્નતા જોવા મળી શકે છે, આથી

તમામ જરૂરી પરીક્ષણો થાય નહીં ત્યાં સુધી આ સમસ્યાને ફરીથી રોકવાનું શક્ય હોતું નથી.

રંગસૂત્રીય કારણો : પહેલા ત્રણ મહિના દરમિયાન નાશ પામતી ગર્ભાવસ્થામાં ઓછામાં ઓછી ૫૦ ટકાની પાછળનું કારણ મોટી રંગસૂત્રીય અથવા જેનેટિક વિકૃતિ હોય છે, વધુ આગળના તબક્કામાં થતા ગર્ભાવસ્થાના નાશ

(આરપીએલ ધરાવતા દંપતીઓમાં <૫ ટકા) ૩૫ વર્ષ કરતાં વધુ વયની સ્ત્રીઓમાં રંગસૂત્રીય વિકૃતિઓ સાથેના ઈડાંનું ઉત્પાદન થવાનું વલણ વધુ જોવા મળે છે. કોઈ દંપતીએ બે અથવા વધુ કસુવાવડ સહન કરી હોય, તો સ્ત્રી અને પુરુષ બંનેના રંગસૂત્રોની ચકાસણી કરવી રહી. ૯૫ ટકા વખતે આ તપાસણીનું પરિણામ નોર્મલ આવે

ડૉ. દુર શાહ

ડિરેક્ટર, ગાયનેક વર્લ્ડ

સેન્ટર ફોર અસિસ્ટેડ

રિપ્રોડક્શન એન્ડ વુમન્સ હેલ્થ

પેનલ કન્સલ્ટન્ટ- બ્રિચ કેન્ડી હોસ્પિટલ, જસલોક હોસ્પિટલ, ગ્લોબલ હોસ્પિટલ

પાછળ પણ રંગસૂત્રીય વિકૃતિઓનું પ્રમાણ પણ લગભગ ત્રીસેક ટકા જેટલું, ખાસ્યું ઊંચું કહી શકાય એવું હોય છે. ગર્ભાવસ્થાના બીજા ત્રિમાસિક ગાળામાં ૩૦ ટકા તો છેલ્લા ત્રણ મહિનાઓમાં આ કારણસર થતા નાશની શક્યતા પાંચ ટકા જેટલી હોય છે.

વારંવાર થતાં ગર્ભાવસ્થાના નાશ (રિકરન્ટ પ્રેગનન્સી લોસ - આરપીએલ) પાછળ રંગસૂત્રીય વિકૃતિઓ કારણભૂત હોવાની શક્યતા બહુ ઓછી હોય છે

છે. આમાં જો કઈ અસમાન્યતા જણાય તો, અનુભવી હુમન જેનેટિસ્ટની ત્વરિત સલાહ લેવાનું સૂચવાય છે, કેમ કે આ ક્ષેત્રમાંનું સંશોધન જટિલ અને સતત બદલાયા કરે છે.

રોગપ્રતિકારક તંત્રને લગતાં કારણો : આ માટેનાં મુખ્ય કારણો ની બે શ્રેણીઓ છે સ્વયંપ્રતિકારક - ઓટોઈમ્યુન (જેમાં સ્ત્રીનું રોગપ્રતિકારક તંત્ર પોતાના જ અવયવો અને પેશીઓ પર હુમલો કરે છે) અને એલોઈમ્યુન (જેમાં

રોગપ્રતિકારક તંત્ર બાહ્ય માનવામાં આવતી પેશીઓ પર હુમલો કરે છે). ઓટોઈમ્યુન બીમારીઓ અથવા તકલીફો વારંવાર થતા ગર્ભાવસ્થાના નાશમાં ૧૦ ટકા સુધીની ભૂમિકા ભજવી શકે છે. એન્ટિહોસ્પોલિપિડ (એપીએસ) એ એક એવી ઓટોઈમ્યુન તકલીફ છે જે શાસ્ત્રીય રીતે વારંવાર થતા ગર્ભાવસ્થાના નાશ સાથે સંકળાયેલી હોય છે. ગર્ભના પરિભ્રમણમાં લોહીની નાની ગાંઠો વિકસે છે, જે ગર્ભને પહોંચતા ઓક્સિજનરેટ્ડ લોહીના પુરવઠામાં અંતરાય ઊભા કરે છે. ગર્ભનો નાશ થવાનું આ એક સંભવિત કારણ હોઈ શકે છે. એવી પરિસ્થિતિ જ્યાં ગર્ભને માતાનું રોગપ્રતિકારક તંત્ર બાહ્ય પેશી માની લઈ તેના પર હુમલો કરતું હોય, ત્યાં લ્યુકોસાઈટ રોગપ્રતિકારક પિતાના રક્ત સાથે આપવામાં આવે છે અથવા ઈમ્યુનોગ્લોબ્યુલિન થેરપી હાથ ધરવામાં આવે છે.

હોર્મોનલ કારણો : વારંવાર થતા ગર્ભાવસ્થાના નાશ પાછળનું સૌથી સામાન્ય હોર્મોનલ કારણ હોય છે 'લ્યુટિયલ તબક્કામાંની ખામી', જે નો સંબંધ નીચા પ્રોજેસ્ટેરોન સાથે હોય છે. ગર્ભાવસ્થા ટકાવી રાખવા

ગર્ભાવસ્થાના સારા અસ્તરના નિર્માણ માટે પ્રોજેસ્ટેરોન આવશ્યક હોય છે. સામાન્ય ગર્ભાવસ્થાના આરો પણ અને વિકાસમાં પ્રોજેસ્ટેરોનની ભૂમિકા મહત્વની હોવાનું જોવા મળે છે અને તેની ખામી ગંભીર કિસ્સાઓમાં વંધ્યત્વ તથા હળવા કિસ્સાઓમાં વારંવાર થતો ગર્ભાવસ્થાના નાશ તરફ દોરી જઈ શકે છે. નિયંત્રિત ડાયાબિટીસ મેલિટસ અને નિયંત્રિત થાઈરોઈડ ડિસઓર્ડરને આજ કાલ ગર્ભાવસ્થાના નાશનાં કારણો માનવામાં આવતાં નથી.

ચેપ : સ્ત્રીઓને થઈ શકે એવા ટોકસોપ્લાઝ્મોસિસ જેવા કેટલાક દીર્ઘકાલીન ચેપ, ગર્ભને પણ લાગી શકે છે અને આના કારણે તેને નુકસાન પહોંચે છે. આ ચેપ પકડી શકાતો નથી આથી તેની સારવાર પણ થતી નથી. આગળ જતાં બીજી ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન આ ચેપ વિનાશ સર્જી શકે છે. આથી વિવિધ ચકાસણીઓ હાથ ધરવી આવશ્યક હોય છે. જેથી ચેપ હોય તો તેની સારવાર થઈ શકે અને આના પગલે ભાવિ ગર્ભાવસ્થાઓ સફળતાપૂર્વક આગળ વધી શકે.

ગર્ભાવસ્થાને લગતી વિકૃતિઓ : ગર્ભાવસ્થાને લગતી વિકૃતિઓ જેમ કે, જન્મથી જ

ગર્ભાવસ્થાના માળખામાં ખામીઓ, અથવા પોલાણમાં સોટમ (ભાગ) હોવા; અપૂર્ણ ઓએસ (ગર્ભાવસ્થાનું મોઢું) કસુવાવડ તરફ દોરી જઈ શકે છે. આગામી ગર્ભાવસ્થા પહેલા આ ખામીઓને સુધારી લેવામાં આવે તો એનાથી ચોક્કસપણે કસુવાવડ રોકવામાં મદદ મળે છે.

જીવનશૈલીને લગતાં પરિબળો : જીવનશૈલીને લગતાં કેટલાંક પરિબળો પણ આ બાબતનું જોખમ વધારી મૂકે છે, જેમ કે ધૂંધ્રપાન, વધુ પડતું શરાબ સેવન અને કેફી પદાર્થોનું બંધાણ.

અજાણ્યાં કારણો : સંપૂર્ણ તપાસ બાદ પણ ડોક્ટર તરીકે અમે કદાચ દંપતીને સંતાવતી આ સમસ્યાનું કારણ શોધી ન શકીએ. અભ્યાસમાં સામે આવ્યું છે કે, અજાણ્યા કારણોસર જે દંપતીઓમાં વારંવાર કસુવાવડ થતી જોવા મળે છે તેમનામાં આગળ જતાં સામાન્ય ગર્ભાવસ્થાની ૭૦ ટકા જેટલી શક્યતા હોય છે.

ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન કસુવાવડનો અનુભવ થવાથી વધુ મુશ્કેલ અનુભવ બીજો કોઈ હોઈ ન શકે. કસુવાવડ માત્ર શારીરિક દૃષ્ટિએ કપરી બાબત નથી, પણ ભાવનાત્મક સ્તરે પણ એ એટલો જ મોટો પડકાર છે.